

звуків. Особливо важливо відчувати ці відзвуки рисункового письма у графемах сучасних літер ("ж", "з", "т" і т. ін.).

Другим етапом розвитку шрифту в Україні є поява кириличного і глаголичного шрифтів. Основна увага у практичній роботі приділяється кирилиці, викладається історія виникнення її. Висвітлюється роль Кирила та Мефодія (IX ст.). Простежується еволюція кириличного шрифту.

Найдавніше кириличне писання — устав. Найкращі і найдавніші зразки уставного шрифту написані у Києві (XI ст.). Вивчаються і копіюються шрифти Остромирова євангелія. Звертається увага на язичеські мотиви в оформленні букв. Вивчаються основні конструктивні особливості кирилиці та її принципів відмінності від латиниці. Використання шрифту не лише в книгах, а й в архітектурі, декоративно-ужитковому мистецтві. За дорученням викладача студент О.Любавін виконав індивідуальне завдання щодо систематизації шрифтових графіт Софійського собору у Києві (за матеріалами досліджень М.Висоцького), і на їх основі розробив сучасний шрифт "Графіт" — кириличне і латинське написання. Студенти реставраційного факультету вивчають і копіюють написи у Києво-Печерській лаврі, Кирилівській церкві, Володимирському соборі.

Півулав. Відмінність півулава від устава. Кращим зразком українського півулава є шрифт "Пересопницького євангелія" (XVII ст.). Проводяться практичні роботи по обмірюванню і копіюванню окремих літер та складанню з них алфавіта, який використовується для розробки сучасних українських шрифтів. Вивчаються півулавні набірні шрифти Лаврської друкарні.

Окреме заняття проводиться по вивченню зразків в'язі, які використовував Іван Федоров у виданнях, надрукованих в Україні. Розглядаються прийоми побудови слова і фрази. Вертикальні і горизонтальні лігатури, зміна в написанні наступної літери залежно від написання попередньої, варіанти заповнювання міжлітерних і внутрілітерних площин декором і т. п.

Особлива увага надається вивченню українського скоропису. Для лекцій і практичних занять на цю тему використовуються друковані праці українських палеографів кінця XIX — початку XX ст. (зокрема А.Н.Каманин. Палеографічний збірник. Матеріали по історії южнорусского письма в XV-XVIII в. К., 1899), а також численні перезнімання зразків українського скоропису. Дається скорочений курс історії розвитку скоропису в Україні.

Спеціальна лекція присвячена місцю скоропису в культурі українського бароко, стилістичній, просторовій цілісності всієї культури XVII-XVIII століть в Україні.

На основі вивчення і копіювання зразків скоропису складаються таблиці: варіанти написання окремих літер, вертикальних лігатур; варіанти написання окремих слів з використанням зв'язного написання літер. Проводяться практичні заняття по використанню прийомів скоропису при проектуванні сучасних надписів: логотипів, журналних і газетних заголовків, елементів книжкового оформлення.

Подальша історія українського шрифту розглядається на III курсі (книжковий шрифт XIX ст., шрифти типу "Модерн", творчість Г.Нарбута і його вплив на розвиток графіки українських шрифтів, шрифти 20-30-х років — конструктивізм).

Щоб навчитись проектувати сучасні українські шрифти і оформляти сучасні українські книги, необхідно, вивчивши всю історію шрифту в Україні, виділити і пересмислити ті національні особливості графіки, які відзначали його протягом віків. Треба вчитись тво-

рчо використовувати здобутки покоління невідомих майстрів цієї справи. Сучасний український шрифт повинен вирізнятися не лише історичними ремінісценціями, а й сучасним національним звучанням.

М.Ф. Титов,

старший викладач кафедри техніки живопису та реставрації УАМ

Копіювання як засіб вивчення і збереження традицій та мови образотворчого мистецтва

Копіювання як планова навчальна дисципліна викладається в Українській академії мистецтва студентам III курсу живописного факультету, студентам III-V курсів реставраційного відділення і є складовою частиною дипломної роботи.

Основною метою навчального курсу копіювання є не тільки оволодіння технікою та технологією живопису, а й глибоке осмислення й збереження традицій і мови образотворчого мистецтва.

В процесі засвоєння цього курсу студенти знайомляться з технікою і технологією темперного та олійного живопису, зокрема фламандської та італійської манери живопису, котра базується на тришаровому методі — підмалювок, прописки, лесировка.

Оволодівши технікою і технологією копіювання, студенти виконують копії музейних робіт, створених різними школами, за різноманітною технікою та авторською манерою, що, в свою чергу, потребує не тільки теоретичних знань з курсу копіювання, а й практичних навичок. На реставраційному відділенні копіювання дає також змогу студентам виконати

реставрацію, враховуючи авторську техніку написання картини.

Копіювання як один із засобів вивчення студентами техніки й технології живопису, пізнання та збереження традицій і мови образотворчого мистецтва, його характерних ознак передбачає насамперед глибоке оволодіння методикою виконання живописного твору, уміння передати засвоєними техніко-технологічними засобами його найсуттєвіше, найприкметніше.

Вивчення традицій образотворчого мистецтва допомагає краще відчувати і визначити художню цінність твору. Тому дуже важливими для студентів Української академії мистецтва є глибокий аналіз, осмислення, збереження та подальший розвиток характерних традицій українського образотворчого мистецтва, що, у свою чергу, забезпечить збереження та збагачення виразальних засобів мови образотворчого мистецтва, мови, що являє собою єдність форми і змісту в поетичному відображенні та емоційно-естетичному сприйманні дійсності.